

Almanya'da Gazetecilik Eğitimi

Paul-Josef Raue

Başlarken sizlere üç soru yöneltmek istiyorum:

İlki:

Yeryüzünde ne zamandan beri yaşam mevcuttur?

- 5 milyar yıldan beri?
- 3,5 milyar yıldan beri?
- 120 milyon yıldan beri?
- 5765 yıldır?

İkincisi:

2005 yalnızca Schiller değil aynı zamanda Einstein Yılı'dır. 100 yıl önce 26 yaşındaki Einstein izafiyet teorisi hakkındaki kendi çalışmalarını yayınlamıştır.

- Hangi bilimsel dergide?
- O sırada kendisi hangi şehirde, hangi iş ile meşguldü?

Ve üçüncü soru:

- Kenarları 1 metre olan içi su dolu bir küpün ağırlığı ne kadardır?

Bu üç soruya cevap veremediğiniz takdirde, kariyerinize Almanya'nın en tanınmış gazetecilik okulunda başlayabilme şansınız herhalde oldukça düşük olurdu.

Bunlar Hamburg'taki Henri-Nannen Gazetecilik Okulunun günler süren yetenek sınavında yer alan 53 test sorusundan alınmış 3 soruydu. Bu okul, örneğin "Der Stern" magazin dergisi ile haftalık "Die Zeit" gazetesini yayınlayan dev medya kuruluşu "Gruener + Jahr" ve "Der Spie-gel" magazin dergisi tarafından desteklenmekte ve teşvik edilmektedir.

Bu sınava dört, beş bin kişi başvurmakta, yüz kadarı finale kalmakta ve yirmi tanesi sınavı kazanmaktadır. Almanya'nın önde gelen diğer altı gazetecilik okulunda da durum aynıdır. Bu elit eğitim, gazeteciliğe giden diğer iki yoldan, yani üniversitede gazetecilik veya gazete yazarlığı tahsili görmekten belirgin bir şekilde ayrıdır; bu durum geleneksel çekirdekten yetişme gazetecilik için de geçerlidir.

Elit eğitimi tahsilden ayıran şey, pratik alandaki çalışmanın fazlalığıdır: Öğrenciler dergi veya gazetelerde aylarca çalışırlar.

Çekirdekten yetişme gazeteci ile olan fark ise bir yandan sistematik yürütülen dersler, yoğun tashihler ve tatbikat esnasındaki görüşmelerle, diğer yandan basından, radyo, televizyon elektroniğine kadar olan her türlü medya araçlarıyla tanışılmasıdır.

Elit bir okulda eğitim görme, gazetecilik tahsili gibi bir istisnadır. Günlük bir gazetede iki yıl süren bir stajyerlik kuraldır. Stajyerlik yazı işlerinde geçen kapsamlı bir eğitimidir; stajyerler öncelikle küçük çaptaki yazı işlerinde, diğer

yazarlar gibi serbestçe çalışırlar ve öğrenim sürelerinin sona erdiğini maaşlarındaki artıştan anlarlar.

1990 yılında günlük gazetelerin yazarları greve gittiler ve stajyer yazarları bağlayıcı kuralları düzenleyen bir toplu sözleşme için savaş verdiler. Maddelerin önemli olanları şunlardır:

1. Stajyer en az 18 yaşında olmalıdır.
2. Eğitim süresi en az 15, en fazla 24 aydır.
3. Stajyerler üç serviste en az ikişer ay eğitim görmelidirler: Yerel politika veya haberler, ekonomi, kültür veya spor.
4. Stajyer altı hafta iş yeri dışındaki kurslara devam etmelidir.
5. Yazarlık statüsüne geçişte bir taahhüt söz konusu değildir.
6. Yayıncı kararını eğitimin bitimine üç ay kala, stajyere bildirmek zorundadır.

Stajyerlik Nasıl Elde Edilir?

Geçmişte tek bir satır yazısı yayınlanmamış bir kimsenin stajyerlik elde etme şansı, hemen hemen hiç yoktur. Stajyer genelde işinin yanında yazarlık alanında çalışarak epey tecrübe sahibi olmuş biridir. Küçük bir yerel redaktör olarak birlikte çalışmaya, çoğu okul gazetesi vasıtasıyla gelmişlerdir. Bu alanda onlarca yıl boyunca çok az değişiklik olmuştur.

Demek ki, gazeteci olmak isteyen, yazmaya ve redaksiyon havasını koklamaya, erken başlamak zorundadır. Her görev, her makale ve redaksiyonu da geçen her saatle birlikte, arzulanan stajyerliği elde etme şansı artar.

Stajyerlik ardına kadar açık bir kapı değildir, daha çok bir iğne deliğini andırır. Günlük Alman gazeteleri 2000 kadar stajyeri eğitirken, başvuruların sayısı yıllık en az 50.000 civarındadır.

Gazetelerin çoğunun stajyerlik kontenjanını kısıtlamaları yüzünden, stajyer olma şansı giderek daha kötüleşmektedir. Örneğin Almanya'nın en büyük gazetesi WAZ, bir süredir stajyer alımını durdurmuş ve bu alandaki eğitimi koordine ederek, ücret indirimine gitmiştir; FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) eğitime, kendi açıklamalarına göre geçici olarak bir süre ara vermiştir. Gazetecilik okullarının birkaç tanesi de öğrenci sayısında yarı yarıya indirime gitmiştir.

Tahsil, başvuru sahiplerine yararlı mıdır? Yayınevlerinin çoğunluğu akademisyenleri tercih etmektedir; üç redaktörden ikisi bir diploma veya öğretim görevlisi unvanının sahibidir. Lise mezunlarının hemen hemen hiç şansları bulunmazken, tahsili yarıda kesenlerin şansları daha fazladır, ama sınavları başarı ile vermiş olan rakiplerine nazaran onların daha fazla gayret göstermeleri ve redaksiyonda kendilerini ispatlamış olmaları lazımdır. Buna rağmen tahsilli olmak, hemen hemen bir redaktör sözleşmesi imzalayabilmek için nadiren yeterli olmaktadır.

Şef redaktörler ve yayıncılar öğretim görevlileri ve diploma sahiplerinin, hele yayıncılık ve gazetecilik okullarını bitirmiş olanların hemen meslek hayatına atılmalarının o kadar yararlı olacağına pek inanmazlar. 10 veya 15 sömestre rağmen, genellikle akademisyenlerin de stajyerlik yapmaları gerekir.

Giderek daha fazla redaksiyon, stajyerlerini büyük gazetecilik okullarının özenle tatbik ettikleri bir yöntemle seçerler, yani bilgi seviye testi, bir röportajın yazılması ve şef redaktörle mülakat... Ama adaylarını kendi bünyeleri içinden seçen yayınevleri de mevcuttur: Bunlar uzun süre ucuza çalışmış ve 5 ila 10 yıl sonra nihayet stajyer olma hakkını kazanmış kişilerdir. Bu seçimin dezavantajı: Redaksiyonda taze ve yeni bir havanın esmemesi ve sonunda redaktörlüğe yükselen stajyerlerin performanslarındaki belirgin düşüştür.

Stajyerler Ne Kadar Kazanırlar?

23 yaşın üstündekiler yılda 22.000 Euro kazanırlar; ikinci staj yılında maaşları takriben 26.500 Euro'dur. İzinleri 30 gündür.

Gazetecilik Tahsili

Burada esas olan teoridir, pratik ihmal edilir. Dortmund ve Leipzig eğitim modelleri başarılı ve güvenilirdir: Yalnız, tahsil süresince bir yıl stajyerlik yapmış olanlar, bitirme sınavı için başvuruda bulunulabilir.

Yayıncılık veya iletişim bilimleri alanında tahsil görenler, genelde redaktörlük mesleğine yönelik bir eğitim almazlar; ama birkaç eğitim kurumu derslerde pratik uygulama yapma imkanı sunarlar, örneğin redaksiyonla ilgili öğretimde.

Genç Gazeteciler Hangi Şansa Sahiptirler?

Gazete ve medya dünyasındaki krizler sonrasında, fırsatlar giderek kötüleşmiştir. Gazetelerin ilan ve okuyucuları öylesine azalmıştır ki, redaksiyonlar küçülmüş, yani redaktörler işe alınamaz olmuştur.

Hatta üç önemli gazetecilik okulundan mezun olan elit gazeteciler bile bu krizden nasiplerini almışlardır. Hamburg gazetecilik okulunun müdiresi Inge Kolb diyor ki: "Evvelce de okulu bitiren herkesin hemen sağlam bir iş sözleşmesi olamazdı ama bu bir zaman sorunuydu. Bu umut şimdi yok. Eğitilmiş yeni mezunlar mesleklerinde işten işe, projeden projeye koşturup duruyorlar ve asla vazgeçme niyetinde değiller."

İşsizlik öncelikle, eğitimleri sonrasında sağlam bir iş yeri bulamayan gençleri etkilemektedir. Gazeteciler sendikasıdan biri olan Alman Gazeteciler Cemiyetinin bu husustaki görüşü:

"İşsiz bay ve bayan gazetecilerin sayısı diğer mesleklere oranla daha azdı. Ama bu durum birden hissedilir bir şekilde değişti." Üç yıl içinde kayda geçen işsiz gazeteci sayısı on misli artarak 700'den 7000'e yükseldi.

Sendika, bunun da ötesinde "gizli işsizlikten" bahsetmektedir: Birçok gazeteci serbest meslek uğraşını kayıtlı işsizliğe tercih etmektedir.

Almanya'da Gazetecilik Eğitimi Özel Yapan Şey Nedir?

Almanya'da devlet sınavının gerekli olmadığı tek meslek redaktörlüktür. Anayasa, devlet kademelerinin redaktör seçimlerine karışmasını yasaklamaktadır. 5. Madde'de "Sansür yapılamaz" diye yazılıdır; devlet, eğitim düzeni veya resmi sınav üzerinde siyasi kontrol uygulayabilir, ama böyle bir şey yoktur.

Redaksiyona hiç eğitim görmeden giren alaylılar olmuştur ve olmaktadır. Savaş sonrasında bir tramvay biletçisinin yerel şefliğe kadar yükseldiği görülmüştür; bu kişi serbest yazar olarak futbol derbi maçları hakkında yazılar kaleme almış ve bu arada yayıncının dikkatini çekmişti. Benzer durumlar yerel redaksiyonların işine geldi; gerçi gazetede ki cümlelerin birçoğu baş göz yarmaktaydı, ama böylesine insan sarraflığı ve gündelik tecrübe, bugün akademisyenli redaksiyonlarda artık görülmemektedir.

Bu, devlete uzak duran gazetecilik, gazetecilik tahsilli mezunların niçin daha da güç durumda olduklarının nedenini oluşturmalı. Onlar, stajyerler ve büyük gazetecilik okullarından mezun olanların tersine, devlet sınavına girmek zorundadırlar.

Son olarak, sizlere başlangıçtaki üç sorunun yanıtını vermekle yükümlüyüm. Böylelikle elit bir eğitim alma şansına sahip olup olmadığınızın farkına varacaksınız. Başlangıçtaki soruların cevapları şöyledir:

• Yeryüzünde ne zamandan beri yaşam mevcuttur?

3,5 milyar yıldan beri; en azından bilimin bugün vardığı nokta budur... Yani: Beş milyar çok fazla, milyonlar veya binlerce yıl ise çok azdır.

• 100 yıl önce 26 yaşındaki Einstein özel izafiyet teorisi hakkındaki makalesini "Annalen der Physik" dergisinde yayınlanmıştır. O zamanlar kendisinin yaptığı iş İsviçre'nin Bern şehrindeki patent dairesinde memurluktu.

• Ve: Kenarları 1 metre olan içi su dolu bir küpün ağırlığı ne kadardır?

1.000 kilogram = 1 tondur.

Bildiyseniz: Canı gönülden tebrikler! Size büyük bir kariyer göz kırptıyor!

Bilemediyseniz: O zaman güneşin ve güzel denizin tadını çıkartın!